

การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992

นางสาวบราลี สุกนธรัมย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2539

ISBN 974-634-792-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

11739952x

THE ESTABLISHMENT OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN CHINA AND
SOUTH KOREA IN 1992

Miss Baralee Sukontarangi

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts
Department of International Relations
Graduate School
Chulalongkorn University
1996

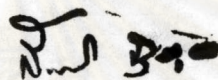
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ.1992

โดย นางสาวบราลี สุขนครรังษี

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

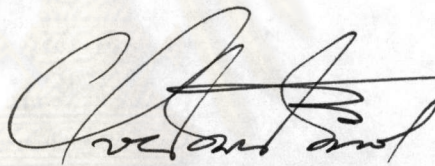
อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. เจียน ชีระวิทย์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

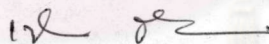

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.สันติ ดวงสุวรรณ)

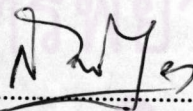
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

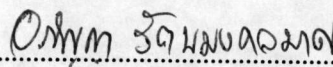
..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. เจียน ชีระวิทย์)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงษ์ ชูมาก)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.อภิญา รัตนมงคลมาส)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

บรรณานุกรม : การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992
THE ESTABLISHMENT OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN CHINA
AND SOUTH KOREA IN 1992) อ.ทีปกริชยา : ศาสตราจารย์ ดร. เขียน วีระวิทย์, 142 หน้า.
ISBN 974-634-792-6

วิทยานิพนธ์เล่มนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992 โดยได้ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยทั้งภายในและภายนอกของจีนและเกาหลีใต้มายวิเคราะห์ให้เห็นว่าปัจจัยตัวใดของแต่ละประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญในการนำไปสู่การตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างกัน

ในการศึกษานี้ ผู้เขียนได้นำกรอบความคิดแนวทางการเมืองเกี่ยวพันและแนวคิดอุดมคตินิยมและปฏิบัตินิยม มาช่วยในการวิเคราะห์ถึงปัจจัยที่คาดว่าจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนและเกาหลีใต้ เนื่องจากผู้เขียนมองว่ากระบวนการการดำเนินนโยบายต่างประเทศของประเทศใดๆก็ตาม ย่อมเป็นผลมาจากมีความเกี่ยวพันระหว่างปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก การตัดสินใจและการดำเนินนโยบายย่อมขึ้นอยู่กับว่าปัจจัยตัวใดจะเป็นปัจจัยหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้นๆ

จากการศึกษาในส่วนของจีนนั้น พบว่าการตัดสินใจสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้เป็นผลมาจากปัจจัยภายในเป็นปัจจัยหลัก จากการที่จีนมีการเปลี่ยนผู้นำ ทำให้มุมมองทั้งในด้านอุดมการณ์ เศรษฐกิจ และความมั่นคง เปลี่ยนไป จากเดิมที่เป็นแบบปิดประเทศและเน้นอุดมการณ์ มาเป็นการเปิดประเทศและเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจแทน ซึ่งผู้เขียนได้นำแนวคิดอุดมคตินิยมและปฏิบัตินิยมมาประกอบกับแนวความคิดแนวทางการเมืองเกี่ยวพัน เพื่อใช้ในการวิเคราะห์การดำเนินนโยบายของจีนที่มีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศซึ่งเป็นปัจจัยรอง ก็มีส่วนในการเร่งให้การตัดสินใจของจีนในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้เร็วมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการล่มสลายของสหภาพโซเวียต หรือการเข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติของเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

ส่วนการตัดสินใจของเกาหลีใต้นั้น จะพบว่าเป็นผลมาจากปัจจัยภายนอกเป็นสำคัญคือการเปลี่ยนแปลงนโยบายของสหรัฐฯ ในการประนีประนอมกับจีน ส่งผลให้เกาหลีใต้ปรับเปลี่ยนนโยบายที่มีต่อจีน จากที่เคยมีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ หันมาแสดงความต้องการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน เนื่องจากสหรัฐฯเป็นประเทศพันธมิตรที่สำคัญและเป็นหลักประกันในด้านความมั่นคงให้กับเกาหลีใต้ เมื่อการดำเนินนโยบายของสหรัฐฯเปลี่ยนไปและอาจจะส่งผลกระทบต่อนโยบายด้านความมั่นคงของสหรัฐฯต่อเกาหลีใต้ เกาหลีใต้จึงต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินนโยบายต่อประเทศคอมมิวนิสต์ด้วย ส่วนปัจจัยภายในเกาหลีใต้ อย่างเช่นผู้นำประเทศกลุ่มธุรกิจและกลุ่มผลประโยชน์ หรือกองทัพ เป็นเพียงปัจจัยรองที่แม้ว่าจะมีอิทธิพลในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเกาหลีใต้ แต่ก็มีอิทธิพลน้อยกว่าบทบาทของสหรัฐฯ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
2539
ปีการศึกษา

ลายมือชื่อนิสิต *ข.เจี๊ยะ กุลนกร*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา *178 ๘*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

C631747 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: ESTABLISHMENT/RELATIONS/CHINA/SOUTH KOREA/1992

BARALEE SUKONTARANGSI : THE ESTABLISHMENT OF DIPLOMATIC RELATIONS BETWEEN CHINA AND SOUTH KOREA IN 1992. THESIS

ADVISOR : PROF. KHIEEN THEERAVIT, Ph.D. 142 pp.

This research is aimed at studying factors which were instrumental to the establishment of diplomatic relations between the People's Republic of China and the Republic of Korea in 1992. The research analyses the internal and external factors in both countries which had play a major role leading to their decisions.

In this study, the author has applied the concepts of "linkage politics" and "idealism and pragmatism" in analysing factors that are expected to play a major role in the two countries' decisions. From the author's point of views, there are inter-relations between internal and external factors in any given state's foreign policy. Decesion-making and policy implementation will depend on which of the two factors is considered of greater importance.

With reference to China, the author has found that its decision to establish ties with the Republic of Korea was based chiefly on domestic factors. The change in the leadership from the late chairman Mao Zedong to Deng Xiaoping forced a drastic shift in political ideologies, economics and security patterns. From a close-door society that stressed ideology, to an adoption of a more liberal policy and emphasized to national economic development. The author merged the concepts of "idealism and pragmatism" and "linkage politics" to help analyse the People's Republic of China's change of policy. Serving as a catalyst was the prevailing changes throughout the outside world, including the collapse of the Soviet Union and the admission of North Korea and South Korea as new members of the United Nations.

Regarding the Republic of Korea's decision-making, the author has found that it was influenced mostly by external factors, in particular changing of the US foreign policy to be more conciliatory with the People 's Republic of China. Such a change has a great effect on the changing of South Korea's policy towards China--from the anti-communist policy to the policy of friendship i.e the establishment of diplomatic relations with China. Considering the internal factor i.e. private Korean business and interest groups, the author has found that it had less influence on the government's decision.

ภาควิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
สาขาวิชา..... ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
ปีการศึกษา..... 2539

ลายมือชื่อนิสิต..... *Baralee Sukontarangsi*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา..... *Khien Theeravit*
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของศาสตราจารย์ ดร.เขียน ธีระวิทย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่างๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด และเนื่องจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จไปไม่ได้ถ้าปราศจากความช่วยเหลือของผู้ที่ช่วยจัดรูปเล่มและแก้ไขคำสะกดวิทยานิพนธ์ฉบับนี้อย่างเต็มที่จนเสร็จสมบูรณ์ จึงขอขอบคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายนี้ ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ มารดาและพี่ชาย ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้เขียนเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา รวมทั้งเพื่อนๆ และทันตแพทย์ของผู้เขียนที่เป็นกำลังใจและให้ข้อคิดเห็นในการเขียนวิทยานิพนธ์มาตลอด

บราลี สุคนธรังษี

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและสภาพปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ในการศึกษา	13
กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา	13
ขอบเขตในการศึกษา	18
สมมุติฐานในการศึกษา	18
วิธีการศึกษา	19
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา	19
การนำเสนอ.....	20
บทที่ 2 พื้นฐานความสัมพันธ์ระหว่างเงินและเกาหลีใต้ (ค.ศ. 1979-ค.ศ. 1992)	21
บทที่ 3 การเปลี่ยนแปลงการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเกาหลีใต้	48
ปัจจัยภายใน	48
1. การเปลี่ยนแปลงผู้นำภายใต้อุดมการณ์ที่เปลี่ยนไป	48
2. การปฏิรูปเศรษฐกิจ	53
ปัจจัยภายนอก.....	60
1. การเปลี่ยนแปลงของสถานะแวดล้อมระหว่างประเทศ	60
2. การเปรียบเทียบผลประโยชน์ที่จีนได้รับจากการมีความสัมพันธ์กับเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้	68

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 การปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศของเกาหลีใต้ต่อจีน.....	74
ปัจจัยภายใน	74
1. ผู้นำทางการเมือง	75
2. กองทัพ	83
3. สื่อมวลชน	85
4. กระทรวงการต่างประเทศ	88
5. กลุ่มผลประโยชน์	90
6. ศักยภาพทางเศรษฐกิจ	92
ปัจจัยภายนอก	96
1. การปรับเปลี่ยนนโยบายของสหรัฐฯต่อจีน	96
2. การสิ้นสุดของสงครามเย็น	107
บทที่ 5 บทสรุป	112
รายการอ้างอิง	120
ภาคผนวก	127
ก. เนื้อหาของแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างจีนและเกาหลีใต้ในปีค.ศ. 1992	128
ข. รายละเอียดชื่อประเทศและวันที่ ในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ระหว่างจีนกับประเทศต่างๆ ในช่วงระหว่างปีค.ศ. 1949-ค.ศ. 1989	130
ประวัติผู้เขียน	142

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 การค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ (รวมถึงการส่งออกทางอ้อม) ในระหว่างปีค.ศ. 1988-ค.ศ. 1992	33
ตารางที่ 2 การค้าระหว่างจีนและเกาหลีใต้ (ไม่รวมการส่งออกทางอ้อม) ในระหว่างปีค.ศ. 1988-ค.ศ. 1993	34

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย